

שאלה: מאה פעמים בכל יום ויום אנו מברכים ברכות. זה כל כך פעמים הרבה שעל פי רוב אנו ממללים את המלים ובלי לחשוב כלום. זו פעולה "מוטורית" (=שגרתית של מכונת אוטומט), בלי לכוין אפילו מלה אחת. מה עושים כדי שנקיים המצוה כראוי?

תשובה: עזרא ובית דינו הם שחייבו אותנו בכל הברכות האלו (רמב"ם, פרק א של הלכות תפילה, סוף הלכה ד). מאיזה טעם? ענה הרמב"ם (הלכות ברכות פרק א הלכות ג-ד):

"וכשם שמברכין על ההנאה כך מברכין על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה. וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה, ודרך בקשה, **כדי לזכור את הבורא תמיד** אע"פ שלא נהנה ולא עשה מצוה: נמצאו כל הברכות כולן שלשה מינים. ברכות הניאה, וברכות מצות, וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה, **כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו**". [עכ"ל]

מה הפירוש של המלים האחרונות "וליראה ממנו"? מה יש בנוסח הברכה שיפיל עלינו "יראת הרוממות"? אלא היראה היא הַחֲדָרַת ההכרה בתוך שְׁכָלְנוּ ותוך לִבְנוּ שהקב"ה איתנו, הוא נוכח, הוא נמצא לידינו כל רגע ורגע. עובדא היא שאומרים המלים "ברוך אתה". מדברים אליו, והוא שומע.

וכך כותב הרמב"ם ב"מורה נבוכים" (ח"ג פרק נא, עמ' תו) "ודע כי כל מעשה העבודות הללו, כקריאת התורה והתפילה ועשיית שאר המצוות, אין תכליתם אלא שתהיה מוכשר לעסוק במצוותיו ולא בעניני העולם, כאילו התעסקת בו יתברך שמו". וחזר אחר כך (פרק נב עמ' תיא) שהמטרה היא לחנך את עצמנו שאנו נמצאים תמיד בנוכחותו של האל "ומטרה זו היא מטרת עשיית המצוות כולן, כי בכל אותם הפרטים המעשיים ובחזרות עליהם תושג ההכשרה... עד אשר ישלמו השלימות האנושית, ואז ייראו את ה'... וידעו מי עמהם, ויעשו אחר כך מה שראוי".

כלומר המצוות הן נציגים ושלוחים. עסקת בהן, אז רכזת את מוחך ודעתך להיות מקושר עם השם יתברך.

לכן חשוב מאד שכאשר תבטא את האותיות "א-ד-נ-י" תחשוב "הוא אדון הכל". כל מה שיש בעולם הוא שברא אותו. וכל מה שמתרחש בעולם, הוא הנותן יכולת ואפשרות שיתהווה, וכן הוא יכול למנוע שלא יהיה. הוא היודע מה שאתה חושב. הוא היודע מה שאתה מדבר בסתר ובלחש עם חברך. הוא הרואה את מעשיך בכל רגע ורגע. הוא ממש "אדון" שלך. ואין לך כח בשרירים שלך, אם לא הוא. ואין לך יכולת לבטא אותיות, אם לא הוא. ואין לך יכולת לחשוב שום מחשבה אם לא הוא שיצר לך תאים במוחך שיכולה מחשבה להוליד מחשבה דומה זו אחר זו ברציפות, בכח הזכרון. אם כן, תקבל יחס נכון מה מקומך בעולם, קטן ואפסי מול הבורא.

חידוש גדול הביא לנו הגר"א, בזה שהוא חולק על השולחן ערוך. שולחן ערוך אמר תכוין שתי כוונות, גם "היה הוה ויהיה" וגם "אדון הכל". אבל הגר"א כתב (בביאורו לאו"ח סי' ה) כידי לנו בעיקר הכוונה והיא לא הכתב של אותיות השם, אלא אופן קריאתו. וכמו שיש בתורה קרי וכתוב, ויוצאים ידי חובת שמיעת ספר התורה רק לפי הקרי, ולא לפי הכתיב. הא כיצד יחלוק הגר"א על השולחן ערוך? אלא דעת השולחן ערוך מבוססת על דברי רבנו יונה בלבד, וזה לא לפי הנאמר גמרא (מסכת זבחים דף מו ע"ב) שם מבואר שכאשר אומרים שם שמים יש לכוין "מי שאמר והיה העולם". ולא מדובר כלל לחשוב על תכונת ה' יתברך עצמו (היה הוה ויהיה) אלא מדובר על יחסו אלינו ויחסנו אליו.

שתי סגולות טובות יש לי להציע כדי להצליח לכוין באמירת כל ברכה. [א] חז"ל קבעו "אל יזרוק ברכה מפיו" (ברכות מז, א). מפרש שם רש"י: "אומר במהירות, כי דומה עליו כמשא, רק אומרה כי חק קבוע הוא לו". כלומר אומר בחטף וכדי

להתפטר ממנה. אלא ידבר בקול, ובקצב נורמלי שהאדם מדבר בו עם חברו. לא מהר מדאי ולא אטי מדאי.

סגולה עוד יותר גדולה נמסרה לנו ע"י ר' אברהם דנציגר, מחבר "חיי אדם" (ח"א סוף סי' סח). לא לברך בחפזון אלא לשהות חצי רגע לפני שתתחיל לברך. אני מציע לחשוב לרגע מה היית חסר אם לא היה בידך חפץ זה. רצונך לשתות מים, תחשוב תחילה אם היית צמא ולא היית מוצא מים בקרבת מקום, כמה היית סובל? וכעת כמה טוב לך שהקב"ה המציא לידך מים לשתות. וכן על כל דבר ודבר, תתבונן כחצי רגע כמה היית אומלל אם היית מחוסר החפץ ההוא.

ובזה תקיים "פיך ולבך שווים".